

Biskop Tor Singsaas
Prost Nils Åge Aune

ANNERLEDESDAGEN.

- OM SØNDAGSÅPNE BUTIKKER

Søndagen er under press. Regjeringens forslag om å gi en generell adgang til søndagsåpne butikker utfordrer en tusenårig ordening i vår kultur. Søndagen har alltid vært sett på som en annerledes dag, en dag da tempoet senkes, en dag som bidrar til å gi en rytme av arbeid og fritid i løpet av uka.

Kirken har tradisjonelt vært en viktig premissleverandør i denne forståelsen av søndagen. «Du skal holde hviledagen hellig» heter det jo i det 3. bud. Noen synes imidlertid å kjenne en tydelig smak av gammel moralisme og bakstreverske tankegang her, - vi skriver tross alt 2015!

Men med fare for å bli avfeid som avleggs: Det er grunn til å gjøre et poeng ut av at «hellig» kan bety «det som er annerledes.» For her er vi nemlig ved poenget. Hverken Gud eller kirken er avhengig av søndagen, men det er menneskene. Vi trenger en annerledes dag! Dette er ingen bagatell. Som mennesker er vi avhengig av en rytme som handler om vekslingen mellom arbeid og hvile for å kunne leve gode liv. Vi lever i en tid med stort tempo. Arbeid og fritidsaktiviteter legger beslag på det aller meste av vår tid og våre krefter. Kalenderen til en barnefamilie er gjerne full gjennom alle ukens hverdager. Arbeidslivet krever stadig mer av oss alle, - kravet både til effektivitet og kvalitet blir større og større. De fleste opplever seg som hardt arbeidende. Behovet for en pause fra alle aktivitetene er etter all sannsynlighet økende, ikke minkende. Vi trenger en annerledes dag for menneskets skyld. Og vi trenger ikke minst tid til å dyrke og bygge de fellesskapene vi er en del av. Vi trenger en dag hvor det høye aktivitetsnivået ellers i uka kan bremses ned.

Vi er redd at vi ikke overskuer de negative konsekvensene av hva en generell endring av regelverket i retning av søndagsåpne butikker medfører. I et brev til regjeringen nylig, underskrevet av flere frivillige organisasjoner, miljøbevegelsen og arbeidstakerorganisasjoner pekes det på dette. Her stilles det spørsmål om «...hvilke konsekvenser søndagsåpne butikker vil få for blant annet folkehelsen, for klima og miljø, for kultur, kirke, frivillighet, friluftsliv, familiene og distriktene. Stress og hektisk hverdag er i ferd med å bli en

folkesykdom. Helgen er et etterlengt tidspunkt der familiene kan være samlet. Hvilke konsekvenser vil søndagsåpent få for familielivet, omsorg for familiemedlemmer med pleiebehov, og for psykisk helse?..... Frivilligheten har økt i omfang i takt med at folk har fått mer fritid. Samtidig er søndagen den siste dagen folk fortsatt har fri samtidig, ettersom butikkens åpningstider er utvidet på hverdager. Det er ikke lett å arrangere loppemarked eller skirenn på dugnadsbasis når folk ikke har fri på samme tid. Hvordan vil søndagsåpent påvirke frivillighet, friluftsliv og folkehelse?»

Vi mener dette er spørsmål som fortjener gode svar før det gis en generell adgang til søndagsåpne butikker.

Det har blitt hevdet at i 2015 må vi ha frihet til å gjøre individuelle valg når det gjelder ukefridag. Brevskriverne har imidlertid et poeng når de påpeker at søndagen er den dagen vi har fri samtidig. Det er ikke det samme å overlate til den enkelte å velge den ukefridagen som passer best. I et samfunnsbyggende perspektiv er det et poeng å holde fast på en felles dag som er annerledes enn de andre dagene.

Så langt har vi ikke kunnet se andre gode begrunnelser for søndagsåpne butikker enn et politikerønske om å bidra til mer lik konkurranse og gi folk maksimal frihet til selv å velge når de vil gå i butikken. Frihet til selv å kunne velge er utvilsomt et gode, men full frihet kan også bli vår verste fiende når krav og forventninger står i kø og kjemper om plassen. Da kan enkeltmennesket føle seg utsatt og komme i en skvis mellom aktivitetene som i sin tur ender med sykdom og overbelastning.

Vi konstaterer derfor at initiativet om søndagsåpne butikker ikke har sin grunn i et folkekrav. Undersøkelser viser at godt over halvparten av befolkningen faktisk ikke ønsker dette. Det bør det lyttes til. Det er mye som kan tyde på at folk flest er svært reflektert rundt dette temaet, at de føler aktivitetspresset fra de mange gjøremål gjennom uken på kroppen, og at de derfor ser verdien av en annerledes dag i uken.

Vi merker at det er sterke krefter som gjør seg gjeldende i denne saken. Markedskreftene kan se ut til å seire. Prinsippet om tilbud og etterspørsel blir lett styrende for vårt handlemønster. Selv om vi ikke ønsker å komme med en generell motforestilling mot markedskrefter som samfunnsmekanisme i dette innlegget, mener vi det er andre mekanismer enn markedskreftene som bør styre samfunnsutviklingen i spørsmålet om søndagsåpne butikker. Det handler

om å anerkjenne menneskenes velbefinnende, miljøet og at fellesskapene våre er verdt å kjempe for.

Å hegne om søndagen som en annerledes dag er et verdivalg. Å hegne om søndagen som en annerledes dag kommer derfor ikke av seg selv, - det er et gode som aktivt må velges for at det skal være en realitet. Vi mener det er gode grunner for å gjøre dette verdivalget, for menneskenes skyld.

Ansvar for dette har vi alle. Samtidig er det også politikernes oppgave.

Vi må kunne forvente av de folkevalgte at de lager gode rammevilkår for verdier som bygger opp et samfunn. Vi mener å beholde søndagen som en annerledes dag er en slik verdi.
